

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 2 (4)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali 2-son 2026 yil*

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

2

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Аслонов С.М., Амиджанова М.М. Развитие бизнес-идей (стартапов) предпринимательской деятельности в Республике Таджикистан.....	7
Умаров И.Ю. Современные тенденции инновационного развития пищевой промышленности Узбекистана.....	13
Akbaraliyeva D., Mirzamahmudova M. Bank tizimi tarixi va rivojlanishi.....	16
Mamajonova N.A. Qurilish korxonalarida innovatsion boshqaruv faoliyati samaradorligini baholash ko‘rsatkichlari arxitekturasi.....	22
Ahmadkulov D.R., Xamrayev O.Y., Khattobov U.B. Kriptovalyutaga soliq solishda jahon tajirabasi va muammolar.....	25
Toshpulatov A.M. Qurilish materiallari sanoati korxonalarining ishlab chiqarish hajmini baholash usullari.....	30
Bahromov Sh.F. Jahonda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning (TXXI) iqtisodiy rivojlanish bilan bog‘liqligini tahlili.....	34
Kalmuratov B., Izzetov B., Yusupova J., Shamuratova A. Calculation in econometric models of human capital financing in innovation management in Uzbekistan.....	39
Sultonov B.M. Oilaviy korxonalar faoliyatini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmiga ta‘sir etuvchi omillar va ularni baholash asoslari.....	43
Юсупов М.Х. Фарғона вилояти маҳаллаларида ижтимоий омилларнинг иқтисодий барқарорликка таъсири: демография, гендер ва миграция таҳлили.....	47
Жаббаров К.Й., Жалолов И.Х., Эркинов М.Д. Молиявий ҳисобот тизимининг моҳияти ва шаклланиш бошқичлари.....	57
Гулямова Н.Х. Саноат корхоналарини инновацион ривожланиши ва миллий иқтисодиёт ўсиши.....	61
Arziboyeva R.S. Banklarda asosiy vositalar va mablag‘lar hisobini takomillashtirish.....	64
To‘raboyev Q.Q. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mamlakatimizda soliq tizimini modernizatsiya qilish va sun‘iy intellekt hamda Big Data yordamida nazorat.....	67
Tojiboyev I.I. Raqamli biznes va elektron tijoratni soliqqa tortishning dolzarb masalalari va yechimlari.....	70
Xolmirzayev I.O. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari faoliyatining rivojlantirishning iqtisodiy yo‘llari.....	74
Saidova M.J. Sanoat tarmoqlari transformatsiyasi sharoitida texnologik eskirish va modernizatsiya muammolari.....	79
Usmonova N.A. Andijon viloyatida kichik korxonalar faoliyat samaradorligiga ta‘sir etuvchi omillarni statistik va ekonometrik tahlil qilish.....	83
Xaydarov M.T., Jannazarova G.K. Bozor infrastrukturasi va uning rivojlanish istiqbollari.....	87
Худайназарова Д.Г. Фармацевтика корхоналарида харажатларга доир ахборотларни бухгалтерия ҳисоботларида очиб бериш тартибини такомиллаштириш.....	93
Madaminov A.M. O‘zbekistonda sanoat tarmoqlari faoliyatida oziq-ovqat sanoati rivojlantirish istiqbollari.....	99
Zufarova G.A. Kambag‘al va ishsiz fuqarolarni tadbirkorlikka jalb qilish masalalari.....	103
Ergashev I.I. Kichik korxonalar investitsiyaviy jozibadorligini samarali boshqarishda jahon amaliyoti tajribasi.....	106
Sativaldiyeva G.X. Ijara munosabatlarini mohiyati, ahamiyati va tasniflanishi.....	110
Kamilova A.N. Sanoat korxonalarida mehnat unumdorligini oshirishda mehnatni normalashtirish tizimining o‘rni va ahamiyati.....	115
Базарова Г.Г. Занятость населения в Узбекистане – теоретико-методологические основы анализа и практические механизмы решения проблем.....	119
Turabov B.T. Byudjet taqchilligi va xalqaro moliyaviy oqimlarning ta‘siri.....	125
Xamzaev A.N. Mamlakatimizda kapital bozorini rivojlantirish yo‘llari.....	131
Xamzaev A.N., Mirzajonov M. Mamlakatimizdagi xususiy korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo‘llari.....	136

Raximova L.Sh. Innovatsion iqtisodiyot sharoitida ayollar tadbirkorligining roli va uning turmush farovonligiga ta'siri.....	141
Nosirov S.N. ESG tamoyillarini joriy etish orqali sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish mexanizmlari.....	146
Maxkamov X.M. Tijorat banklarida muammoli kreditlar ulushini kamaytirishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	150
Hamrakulova M.F. Sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruv mexanizmlarining mahsulot sifati va bozor raqobatbardoshligiga ta'siri.....	153
Mirzayeva L.S. O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozoridagi aksiyalar likvidligini oshirish yo'llari.....	157
Очилов Ж.Ж. Инновацион ривожланишда кичик бизнес фаолияти экотизимининг роли..	160
Usubjonov Z.V. Qurilish materiallari bozori mohiyati va uning xususiyatlari.....	165
Bekmurodov N.X. Hududiy iqtisodiy rivojlanishning nazariy asoslari va konsepsiyalari.....	170
Yusupova M.B. Zamonaviy boshqaruv tizimi va strategik boshqaruv hisobi.....	175
Xudayberdiyev O.A. Globallashuv sharoitida elektron tijorat orqali tadbirkorlik subyektlarining xalqaro savdo munosabatlarini rivojlantirish mexanizmlari.....	179
Bo'stonova N.A. Andijon viloyatida kichik biznes subyektlarining salohiyatini tahlili.....	187
Bo'stonova N.A., Nematjonova R.D. O'zbekistonda aholining daromadlari va iste'mol xarajatlarining biznes rivojlanishiga ta'siri.....	192
Hamidova Sh.O. Sanoat korxonalarida mehnatni tashkil etish va boshqarish samaradorligi tahlili.	196
Abdullayeva Z.S. Maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatining ijtimoiy va institutsional samaradorligi.	199
Duvshatova N.K. Hududlararo iqtisodiy nomutanosiblikni tartibga solishda investitsion yondashuvlarning samaradorligi.....	203
Усманова А.Б. Цифровая составляющая устойчивого развития региональной туристской системы (на примере Бухарской области).....	207
Qidirniyazov A.Sh. Uy-joy qurilishida kapital qo'yilmalar hajmi va yakuniy natijalar o'rtasidagi bog'liqlikni ekonometrik modellashtirish.....	213
Dexkanova Sh.K. Aylanma iqtisodiyotning barqaror rivojlanishdagi ro'li.....	217
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. Aholining farovonligini ta'minlashda ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning o'rni.....	221
Mamatov B.S. O'zbekistonning investitsion imkoniyatlari: asosiy tendensiya va natijalar.....	226
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish – ular bandligini ta'minlashning asosi.	231
Aminboyev J.O. Amortizatsiya hisobida foydali xizmat muddatini aniqlash: nazariy va amaliy yondashuvlar.....	235
Maxramova N.Y. Strategik menejmentda kadriyatlar zanjiri: raqobatbardoshlikni oshirishning konseptual asoslari.....	241
Usmanova S.S. Innovative development of the pharmaceutical industry.....	245
Faxriddinova N.N. Yashil tadbirkorlik va uning iqtisodiyotdagi o'rni.....	250
Захирова Г. Тиббий туризм хизматлари бозори ривожланишининг хориж тажрибаси.....	254
Абдуллоев А.Ж. Барқарор ривожланиш стратегияси асосида минтақавий саноатлашувни амалга оширишнинг хорижий мамлакатлар амалиёти.....	258
Sharapova N.K. Hududlarni barqaror rivojlantirish dasturlarini xalqaro standartlar tizimiga moslashtirish imkoniyatlari.....	264
Rahmatullayeva D.O. Demografik omillar va bandlik samaradorligi o'rtasidagi munosabatlar..	272

ZAMONAVIY BOSHQARUV TIZIMI VA STRATEGIK BOSHQARUV HISOBI

**СОВРЕМЕННАЯ УПРАВЛЕНЧЕСКАЯ СИСТЕМА И СТРАТЕГИЧЕСКИЙ
УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ**

**MODERN MANAGEMENT SYSTEM AND STRATEGIC MANAGEMENT
ACCOUNTING**

Yusupova Malika Botiraliyevna

Andijon davlat texnika instituti professori, iqtisod fanlari nomzodi

Annotatsiya

Mazkur maqolada mamlakatimiz iqtisodiy rivojlanishining bugungi bosqichida shakllangan boshqaruv tizimi hamda uning strategik maqsadlarini ro‘yobga chiqarish uchun xizmat qiluvchi strategik boshqaruv hisobi haqida yozilgan. Xususan, strategik boshqaruv hisobiga ehtiyoj tug‘ilishi sabablari, uning o‘ziga xos xususiyatlari, maqsadi, vazifalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Strategik boshqaruv, strategik boshqaruv hisobi, axborot ta’minoti, biznes strategiya, boshqaruv qarorlari

В данной статье рассматривается система управления, сформированная на современном этапе экономического развития нашей страны, а также стратегический управленческий учет, служащий для реализации ее стратегических целей. В частности, освещены причины необходимости стратегического управленческого учета, его особенности, цели и задачи.

Ключевые слова: стратегическое управление, стратегический управленческий учет, информационное обеспечение, бизнес-стратегия, управленческие решения

This article examines the management system formed at the current stage of economic development in our country, as well as strategic management accounting, which serves to implement its strategic objectives. In particular, it highlights the reasons for the necessity of strategic management accounting, its features, goals, and tasks.

Keywords: strategic management, strategic management accounting, information support, business strategy, managerial decisions

Firmalar o‘rtasidagi raqobatning kuchayishi, yirik investitsiyalarni talab qiladigan texnologik yutuqlar, bozorning mahsulot va xizmatlarga nisbatan talabining shiddat bilan yangilanib borishi, o‘zgaruvchan foiz stavkalari bilan inflyatsiya va moliya bozorlaridagi ma’lum chayqalishlar kabi omillarning tobora ortib borayotgan ta’siri — bularning barchasi birgalikda iqtisodiy subyektlarni boshqarishga chuqur ta’sir ko‘rsatadi. Bu menejment faqat ishlab chiqarish operatsiyalarining samaradorligini ta’minlashga e’tibor qaratmasligi kerakligini taqozo etadi. Bugungi sharoitda bu aniq yetarli emas.

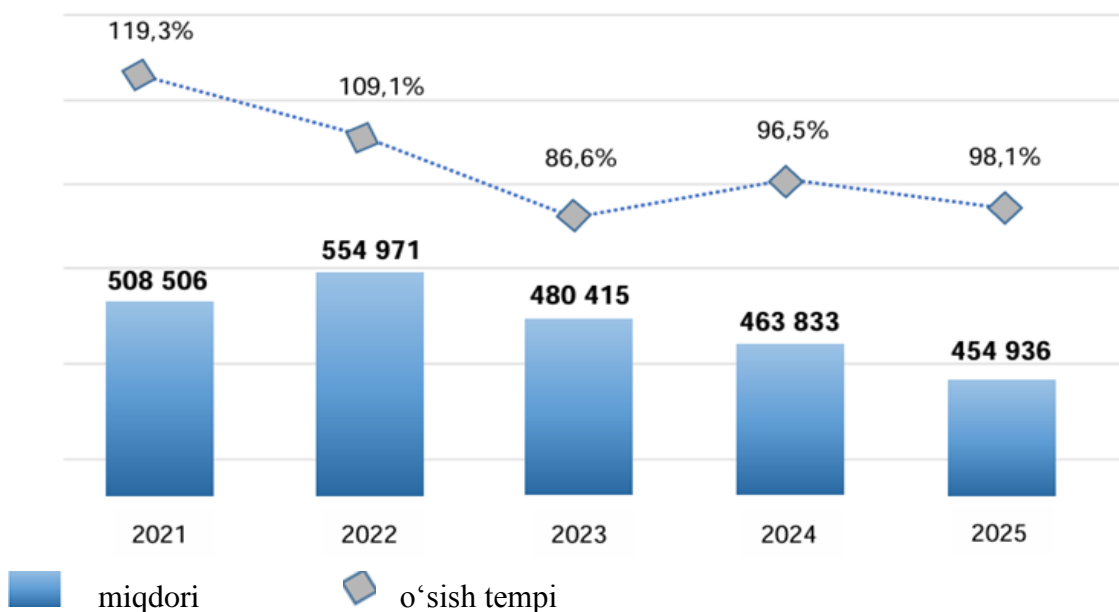
Xojalik subyektlari faoliyatini boshqarish mexanizmlari globallashtirish sharoitida ularning bugungi kunda omon qolishi va kelajakda farovonligini hisobga olgan holda takomillashtirilishi kerak. Bu operatsion va strategik boshqaruv qarorlari qabul qilish bilan bog‘liq masalalar o‘rtasidagi farqqa aniqlik kiritishni talab qiladi. Shuni ta’kidlash kerakki, iqtisodchilar ta’kidlaganidek, axborot ta’minoti bu borada markaziy o‘rinni egallaydi.

Bu holatda "axborot ta’minoti" tushunchasi odatdagidan ancha kengroq: bu talqin bilan, ya’ni tahlil va tegishli xulosalar bilan taqdim etilgan ma’lumotdir. 1950 va 1960-yillardan boshlab amaliyot an’anaviy buxgalteriya hisobi doirasidagi axborot tanqisligini tan olib, boshqaruv hisobi deb ataladigan usulni joriy qilgani tasodif emas. Zamonaviy davrda buxgalteriya hisobi va iqtisodiy adabiyotlarda yangi tushuncha paydo bo‘ldi: strategik boshqaruv hisobi.

Strategik boshqaruv hisobi bo‘yicha taniqli olimlarning fikrlarini ko‘rib chiqish shuni ko‘rsatdiki, buxgalteriya hisobining ushbu sohasi ayniqsa muhim maqsadga ega. Masalan, professor V.P. Savchuk o‘zining "Strategiya + Moliya: Menejerlar uchun biznes qarorlarini qabul qilish darslari" kitobida shunday ta’kidlaydi: "Strategik boshqaruv hisobining maqsadi mulkdorga asoslangan va strategik muhim qarorlar qabul qilish uchun strategik muhim axborotlarni taqdim etishdir" [1]. Boshqaruv qarorlarini xabardor qilish uchun bir nechta buxgalteriya omillari qo‘llaniladi, masalan, foyda ko‘rsatkichlarining ko‘p qirrali tabiati, kompaniyaning

bozor ko‘rsatkichlari va uning tavakkalchilikka chidamliligi. Kompaniya ichidagi turli biznes bo‘linmalarining faoliyatini hisobga olishga alohida e‘tibor qaratiladi.

Mamlakatimizda biznesning tobora rivojlanishi, xo‘jalik subyektlarining turlicha tashkiliy-huquqiy shakllarining o‘shishi yuqoridagi masalalarga e‘tiborni kuchaytirmoqda. 2025 yil 1 iyun holatiga ko‘ra, respublikada faoliyat yuritayotgan korxonalar va tashkilotlar soni 454,9 ming birlikni tashkil etadi, shundan 385,7 ming yoki 84,8 % – kichik korxonalar va mikrofirmalardir. Aksionerlik jamiyatlari soni esa 649 tani tashkil etadi(1-rasm). [2]

1-rasm. Amaldagi korxonalar va tashkilotlar soni (ta). [3]

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, bunday sharoitda boshqaruv hisobi ozida hisob, tahlil va nazoratni birlashtiradi. Bu esa boshqaruv hisobining xo‘jalik subyektini boshqarishning tarkibiy qismi sifatida yuzaga chiqayotganligini anglatadi. Boshqaruv hisobi buxgalteriya hisobining tarkibiy qismi sifatida xo‘jalik jarayonlarini qayd etadi, ular asosida ko‘rsatkichlarni shakllantirib, ularni menejerlarga tegishli interpretatsiyasi bilan taqdim etadi.

Bu esa, albatta, haqiqiy hisob va reja ma’lumotlari ularning tahlili, ya’ni chetga chiqishlarning qo‘shimcha izoh va tushuntirishlari bilan berilishini taqozo etadi.

Hozir xo‘jalik yuritish amaliyotida boshqaruv hisobining ayrim elementlarigina faol qo‘llanilmoqda:

- xarajat va daromadlarni javobgar markazlar kesimida hisobga olish;
- alohida turdagi mahsulotlar tannarxini ishlab chiqarish texnologik xususiyatlaridan kelib chiqib kalkulyatsiya qilish;
- “xarajatlar+ustama” prinsipi bo‘yicha bahoni shakllantirish;
- tarkibiy tuzilmalar kesimida byudjetlashtirish va chetga chiqishlar tahlilini amalga oshirish;
- investitsion loyihalarni maqbul usullarda tahlil qilish.

Demak, AQSH va G‘arbiy Yevropa tajribasidan olinib, boshqaruv hisobining zamonaviy texnologiyalaridan ma’lum bir darajada foydalanilyapti, deb aytish mumkin. Bu jarayonni mahalliy korxonalarda boshqaruv hisobi imkoniyatlarini joriy etish va ulardan foydalanishning birinchi bosqichi sifatida qayd etish mumkin.

Bozor o‘shishni talab qiladi: mamlakatimiz korxonalarida strategik buxgalteriya texnologiyalarini moslashtirish, strategik boshqaruv hisobining o‘ziga xos jihatlarini ochib berish va asosiy maqsadlarini shakllantirish kerak.

Strategik boshqaruv hisobi yuzasidan tadqiqot olib borayotgan olimlar asarlarida quyidagi maqsadlarga urg‘u berishadi:

- tashkilot faoliyatini baholash;
- xarajatlarni nazorat qilish va moliyaviy monitoring;
- rejalashtirish va byudjetni boshqarish;
- strategik rejalashtirish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish;
- biznes strategiyalarini amalga oshirish.

Bizning fikrimizcha, strategik boshqaruv hisobi sohasidagi tadqiqotlar hali boshlang‘ich bosqichda va shuning uchun ma‘lum aniqliklar kiritish zarur. Masalan, subyektning faoliyatini baholash an‘anaviy boshqaruv hisobi uchun qiyinchilik bo‘lib qolmoqda. Biroq, xarajatlarni nazorat qilish operativ boshqaruv hisobining asosiy maqsadi hisoblanadi.

Yuqorida ta‘kidlab o‘tganimizdek, bugun biznesni boshqarish strategik yondashuvni talab etmoqda. Biznes strategiyasiga ega bo‘lish ushbu strategiyani rejalashtirish, amalga oshirish va monitoring qilishni talab qiladi. Boshqacha qilib aytganda, bu boshqaruv jarayoniga integratsiyalashgan yondashuv bo‘lib, uning barcha alohida elementlarini birlashtiradi va strategik boshqaruvni ifodalaydi. Shuning uchun, bu, albatta, tashkilotning uzoq muddatli maqsadlari va vazifalarini belgilashni talab qiladi. Biznes faoliyat yuritayotgan va yuritadigan muhitni har tomonlama tahlil qilish ham zarur. Ushbu tahlil tashkilotning barcha ichki operatsiyalari va resurslarini (ham mavjud, ham potensial) o‘z ichiga olishi kerak, ammo uning muhitining tashqi jihatlarini ham qamrab olishi kerak. Bunga raqobatchilar, yetkazib beruvchilar, mijozlar, iqtisodiyot, hukumatdagi o‘zgarishlar, shuningdek, huquqiy va boshqa me‘yoriy tartibga solish o‘zgarishlari va boshqalar kiradi.

Biznes-strategiyalar uzoq muddatli bo‘lgan asosiy maqsad va vazifalarni belgilaydi. Strategik maqsad va vazifalar dinamik va doimiy o‘zgarib turadigan tashqi muhitda amalga oshirilishini unutmazlik kerak. Shu sababli, ushbu harakat rejalarining barcha kutilgan natijalari amalga oshirilishi ehtimoli juda past. Har qanday haqiqatan ham keng qamrovli strategik boshqaruv tizimi doirasida baholash va nazorat jarayoni, shuningdek, zarurat tug‘ilganda o‘zgarishlarni kiritish zarur. Strategik rejalashtirishning prognoz tabiatini tan olgan holda bunday o‘zgarishlar tanlangan strategiyalarda tuzatishlarga olib kelishi mumkin. Shunga ko‘ra, ba‘zi hollarda tashkilot o‘zining dastlabki maqsad va vazifalari mavjud tashqi biznes muhitida yoki mavjud ichki resurslar bilan amalga oshirib bo‘lmasligini tan olishga majbur bo‘ladi.

Strategik boshqaruv tizimida bu hisob-kitob ushbu o‘zgaruvchan va rivojlanayotgan muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi kerak, shunda u strategik tahlil, rejalashtirish va nazorat jarayonida moliyaviy masalalarni hal qila oladi.

Biroq, buning ma‘nosi shuki, strategik boshqaruv hisobi aksiyadorlar (biznes egalari) va biznesning boshqa muhim manfaatdor tomonlari (hozirda odatda obligatsiya egalari, mijozlar, yetkazib beruvchilar, xodimlar, hukumat va iste‘molchilar guruhlar yoki atrof-muhitni himoya qiluvchilar orqali ifodalanishi mumkin bo‘lgan jamoat) manfaatlari (ya‘ni maqsadlari va vazifalari) bilan juda chambarchas bog‘liq emas, deb tushunmaslik kerak.

Bozor strategik boshqaruv hisobini diqqat bilan o‘rganishni talab qiladi, u alohida soha sifatida tan olingan bo‘lib, moliyaviy menejment bilan bir-biriga aralashtirilmasligi kerak. Moliyaviy menejmentdan farqli o‘laroq, strategik boshqaruv hisobi kompaniyalarning quyidagi faoliyat sohaslarini o‘rganadi va prognoz qiladi:

- bozor uchun mahsulot ishlab chiqarish va sotish imkoniyatlari;
- shu asosda strategik rejalashtirish va biznesning kelajagini prognoz qilish.

Strategik boshqaruv hisobi, zamonaviy tadqiqotning keng qamrovli yo‘nalishini tashkil etib, yirik sanoat korxonalarining faoliyatida uni joriy etish texnologiyalarini rivojlantirish va izlashni talab qiladi.

Shunday qilib, bizning fikrimizcha, strategik boshqaruv hisobini vazifalariga quyidagilar kiradi:

- biznes strategiyasini belgilash;
- moliyaviy mexanizmni qamrab olgan strategik rejalashtirish va byudjet nazorati;
- kompaniyalar faoliyatini ularning bozorga munosabati va o‘rni hisobga olgan holda prognoz qilish;

- biznes muvaffaqiyatini ta‘minlash maqsadida mumkin bo‘lgan xavflarni aniqlash va ularning oldini olish.

Hozirgi vaqtda strategik boshqaruv hisobi rivojlanish bosqichida bo‘lib, amaliyotda uni an‘anaviy boshqaruv hisobining asosiy jihatlari bilan tenglashtirish mumkin. Biroq, har qanday korxonada boshqaruv hisobining samaradorligini oshirish va strategik boshqaruv hisobini tashkil etish va joriy etish uchun tashkiliy-iqtisodiy sharoitlarni yaratish imkoniyatlari mavjud. Korxonalarining moliyaviy-iqtisodiy faoliyatida strategik boshqaruv hisobini qo‘llash uchun uning tamoyillari tegishli tashkilotda o‘z ifodasini topishi lozim. Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish usuli korxonaning strategik maqsadlari va vazifalariga bog‘liq. Muhim jihat shundan iboratki, strategik boshqaruv hisobi javobgarlik markazlarining axborot oqimlari bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ularning faoliyatini korxonaning strategik maqsad va vazifalariga erishish nuqtai nazaridan baholashga xizmat qiladi. Javobgarlik markazlarining xilma-xilligi ularni guruhlashni talab etadi

Strategik boshqaruv buxgalteriyasining korxonada boshqaruv tizimi bilan o‘zaro ta‘siri uchun optimal yechimni tanlash, korxonaning umumiy axborot oqimlari tizimida strategik boshqaruv buxgalteriyasining axborot oqimlarini ajratmasdan imkonsizdir. Ma‘lumotlar o‘zaro bog‘lanishini tashkil etishda, savdo sirini tashkil etuvchi ma‘lumotlarni himoya qilish uchun samarali tizim yaratish, himoya qoidalari va maxfiy ma‘lumotlarga kirish tartibini belgilash zarur. Bundan tashqari, quyidagi mezonlar va talablar bajarilishi shart: maqsadga yo‘naltirish, o‘z vaqtida, ishonchlik, dolzarblik, to‘liqlik, qabul qilishning muntazamligi, tushunarlik. Strategik boshqaruv buxgalteriyasini takomillashtirishning asosiy yo‘nalishlaridan biri zamonaviy strategik boshqaruv buxgalteriya usullaridan foydalanishdir. Strategik boshqaruv buxgalteriyasining asosiy usullari va tizimlari quyidagilarni o‘z ichiga oladi: "Standart xarajat", "To‘g‘ridan-to‘g‘ri xarajatlarni hisoblash", "JIT", "ABC", "FSA", "Muvozanatli hisob kartasi", "MOD «iqtisodiy qo‘shimcha qiymat modeli»". Ushbu yo‘nalish amaliy tatbiq uchun ancha murakkab, chunki korxonaga an‘anaviy va eng so‘nggi boshqaruv hisobiga oid usullarning ko‘pligi bo‘yicha yo‘naltirish zarur. Strategik boshqaruv hisobini takomillashtirish zaruriyati hozirgi vaqtda quyidagi sabablar bilan izohlanadi: — tahlil e‘tiborini ichki biznes-muhitdan tashqi biznes-muhitga, ya‘ni korxonada rivojlanayotgan yoki rivojlanishi rejalashtirilayotgan muhitga o‘tkazish; — tashqi biznes-muhitdagi o‘zgarishlarga boshqaruv qarorlarini qabul qilish tezligini oshirish; — strategik boshqaruv hisobining avtomatlashtirilishi past darajada bo‘lishi. Strategik boshqaruv hisobining asosiy vazifalaridan biri korxonada egalarining va yuqori darajadagi menejrlarning axborot ehtiyojlarini qondirish bo‘lgani sababli, korxonada strategik boshqaruv hisobi va menejment o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni tashkil etishda, yutuqlarni xarakterlaydigan ko‘rsatkichlar tizimini, strategik maqsad va vazifalarni aniqlash juda muhimdir.

Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish va uni takomillashtirish – murakkab ichki jarayon. Biroq, strategik boshqaruv hisobini takomillashtirish zarurati iqtisodiy muhit bilan bog‘liqligini yuqorida asoslab berdik. Bozor munosabatlarining rivojlanishi korxonada rahbarlarini korxonada faoliyatining turli masalalari bo‘yicha boshqaruv qarorlarini qabul qilishga va ularning maqsadga muvofiqligi uchun xavf va mas‘uliyatni o‘z zimmasiga olishga majbur qiladi. Shunday qilib, amaliyotda strategik menejment hisobini amalga oshirish zamonaviy axborot-kompyuter texnologiyalaridan foydalanmasdan imkonsizdir. Strategik menejment hisobini avtomatlashtirishning o‘z davri, bosqichlari, xavflari va ta‘siri mavjud. Bu yo‘nalish juda murakkab bo‘lib, korxonadagi butun menejment tizimini qamrab oladi. Shu bilan birga, ushbu turdagi hisob metodikasini amaliyotga joriy etish korxonalarini rivojlantirish bo‘yicha strategik maqsad va vazifalarga erishishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Друри Колин. Управленческий и производственный учет. Учебник. Пер. с англ. - М.: Финансы и статистика, 1999 г.
2. Савчук В.П. "Стратегия + Финансы: уроки менеджерам принятия управленческих решений". Учебник. © Издательская дирекция Companion Group, подразделения ЗАО ИД «Максимум», 2009.- 352 с
3. Стратегический управленческий учет как основа информационного обеспечения деятельности предприятия УДК 657.6 Юрьева Л.В., д.э.н., профессор, https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/36285/1/urrr_2015_69_1.pdf
4. Юрьева Л.В. Контроллинг как концепция стратегии формирования и учёта затрат на металлургических предприятиях. Вестник УГТУ-УПИ. Сб. тр. Екатеринбург: ГОУ ВПО УГТУ-УПИ. 2006. № 4. С. 251-256.
5. Яругова А. Управленческий учет (management accounting): опыт экономики развитых стран: пер. с польск./ Предисловие Ya.B.Соколова. М.: Финансы и статистика, 2001.-с 46.

UDK:339

**GLOBALLASHUV SHAROITIDA ELEKTRON TIJORAT ORQALI TADBIRKORLIK
SUBYEKTLARINING XALQARO SAVDO MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH
MEKANIZMLARI**

**МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ
КОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ ПОСРЕДСТВОМ ЭЛЕКТРОННОЙ
КОММЕРЦИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ**

**GLOBALLASHUV SHAROITIDA ELEKTRON TIJORAT ORQALI TADBIRKORLIK
SUBYEKTLARINING XALQARO SAVDO MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH
MEKANIZMLARI**

Xudayberdiyev Otabek Absalomovich

Namangan davlat texnika universiteti, mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida tadbirkorlik faoliyatida xalqaro savdo munosabatlarini rivojlantirishning zamonaviy yo‘nalishlari tahlil qilingan. Tadqiqotda elektron tijoratning jadal rivojlanishi, raqamli texnologiyalarning keng qo‘llanilishi hamda katta ma’lumotlar (Big Data) texnologiyalarining iqtisodiy jarayonlarga ta’siri o‘rganilgan. Elektron tijorat platformalarining shakllanishi natijasida savdo jarayonlarida geografik cheklovlarning kamayishi, iste’molchilarning bozor munosabatlaridagi rolining kuchayishi hamda marketing strategiyalarining transformatsiyalashuvi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, elektron tijorat va katta ma’lumotlar texnologiyalaridan samarali foydalanish tadbirkorlik subyektlarining xalqaro savdo faoliyatini kengaytirish, marketing samaradorligini oshirish hamda boshqaruv qarorlarini optimallashtirish imkonini beradi. Mazkur yondashuv korxonalarining global bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili sifatida baholandi.

Kalit so‘zlar: elektron tijorat, katta ma’lumotlar, xalqaro savdo, tadbirkorlik, raqamli iqtisodiyot, biznes-intellekt, marketing strategiyasi, raqamli texnologiyalar, global bozor.

В данной статье проанализированы современные направления развития международных торговых отношений в предпринимательской деятельности в условиях глобализации и цифровой экономики. В ходе исследования изучены процессы стремительного развития электронной коммерции, широкого внедрения цифровых технологий, а также влияние